4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores

Opgave 1 Een eindeloze toekomst

1 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat een argumentatie over de verhouding tot een smartwatch, met:

- de tegenstelling tussen interface, waarop we ons bewust richten, en cyborg, die de smartwatch geïncorporeerd heeft 1
- een uitleg van het inlijven van techniek met het experiment ‘de verlengde neus’ of ‘pijn in het bureaublad’ 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Als ik me tot een smartwatch zou verhouden, dan zou zo’n smartwatch wellicht een interface voor me zijn. Ik zou me namelijk heel bewust tot de smartwatch moeten verhouden om bijvoorbeeld mijn agenda te kunnen controleren of om erachter te komen hoeveel stappen ik heb gezet. Ik moet namelijk eerst uitvinden hoe zo’n ding precies werkt. Mijn ervaring sluit daarmee niet aan bij het experiment van de verlengde neus, waarin je neus langer lijkt te zijn als je tikt op de neus van iemand die voor je zit en iemand anders synchroon op mijn neus tikt. Volgens Clark kan bijvoorbeeld ook een pen zo gaan aanvoelen als onderdeel van ons eigen lichaam. Ik ben niet op die manier vertrouwd met een smartwatch en ga er dus niet mee om als een cyborg, die de techniek heeft ingelijfd. 2

of

- Ik heb een smartwatch en die zit vrijwel altijd om mijn pols, al ben ik me daar nauwelijks meer bewust van. Ik ervaar de smartwatch niet meer als uitwendige techniek maar als iets waarmee ik ben vergroeid en die als het ware onderdeel is geworden van mijn lichaam. Ik richt me er ook niet bewust op, zoals op een interface, als ik bijvoorbeeld wil controleren welk huiswerk ik heb. Ik verhoud me daarom tot de smartwatch als cyborg. Als iemand anders zou tikken op de smartwatch dan zou ik dat ervaren alsof iemand op mijn lichaam tikt, net als in het experiment ‘pijn in het bureaublad’ waarin het getik op het bureaublad aanvoelt als getik op je eigen lichaam, omdat het bureaublad is ingelijfd. 2

Vraag	Antwoord	Scores

2 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat de smartwatch volgens Clarks mensbeeld het wezen van de mens niet verandert: een smartwatch verandert het wezen van de mens niet omdat we van nature mens-technologiehybriden / natural-born cyborgs zijn 1
- een argument met het begrip ‘bestaanservaring‘ dat de smartwatch het wezen van de mens wel verandert 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Clark noemt de mens een ‘natural-born cyborg’, iemand die van nature technologie gebruikt en deze technologie inlijft. Wij zijn van nature kunstmatig, deels mensen van vlees en bloed, deels technologie, een mens-technologiehybride. Het wezen van de mens verandert dus niet door een smartwatch, want een smartwatch is slechts een voorbeeld van nieuwe technologie, die wij ons eigen maken en vervolgens kunnen inlijven. 1
- De smartwatch verandert het wezen van de mens, omdat het eigen is aan de menselijke bestaanservaring dat we een besef hebben van verleden, heden en toekomst. Door de smartwatch richt ons denken zich echter vooral op de toekomst, omdat elke prikkel weer iets nieuws aankondigt. Er is geen einde aan wat we moeten doen, bijvoorbeeld stappen zetten, appen, filmpjes bekijken. Daardoor raakt het verleden uit beeld en leven we minder in het hier en nu, waardoor volgens mij onze bestaanservaring zo veranderd is dat het wezen van de mens anders is geworden. 1

3 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat een argumentatie voor Van der Vorsts opvatting dat wij een stimulus-responsleven gaan leiden, waarbij wordt ingegaan op:

- de functionalistisch cognitivistische opvatting van mentale processen als symboolmanipulatie van input tot output 1
- De Muls opvatting dat onze omgang met techniek onze identiteit verandert, die hij beschrijft met het begrip humanisme, waarbij de mens een redelijk wezen is met zelfbewustzijn / een eigen wil / de vrijheid om zelf keuzes te maken 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Van der Vorst leiden wij een stimulus-responsleven doordat wij reageren op de ranglijsten van het aanbod van bijvoorbeeld films. Dit stimulus-responsleven is te beschouwen als een computermetafoor: net als een computer verwerken we informatie om te bepalen hoe we handelen. Vanuit het functionalisme is dit te beschrijven als een mentaal proces van input, mentale representatie en output: wij ontvangen als input de digitale informatie, verwerken die als algoritmes in ons hoofd, waarna wij deze impulsen in gedrag, respons, gaan omzetten. 1
- Door de omgang met techniek verandert volgens De Mul de identiteit van de mens als redelijk wezen met een eigen wil. Als wij een stimulus-responsleven leiden, hebben wij geen eigen wil meer en kunnen we geen keuzes meer maken. We reageren volgens Van der Vorst dan automatisch op de impulsen van het digitale aanbod van streamingdiensten. Door de techniek van de digitale streamingdiensten verandert dus onze identiteit, omdat we geen eigen wil meer hebben, maar automatisch reageren. 1

4 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat een argumentatie over de opvatting van Van der Vorst dat we beter kunnen opgaan in de ervaring zelf dan verlangen naar meer ervaringen, waarbij wordt ingegaan op:

- een voorbeeld 1
- de deugdethiek: deugd als een karakterhouding die is gericht op het juiste midden tussen uitersten 1
- het utilisme: maximalisering van geluk begrepen als het grootste geluk voor het grootste aantal 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Het is volgens mij beter om op te gaan in de ervaring zelf dan te verlangen naar meer ervaringen, omdat ik merk dat ik er doodmoe van word als ik constant verlang naar meer ervaringen, bijvoorbeeld meer Instagram reels. Volgens de deugdethiek is het doel van de mens gelukkig worden door zelfverwerkelijking. Dat doe je door deugden te oefenen, zoals matigheid. Ik word gelukkig als ik niet steeds verlang naar ervaringen via Instagram, maar me er ook niet helemaal voor afsluit, want ik kijk graag naar bepaalde filmpjes. Het juiste midden hiertussen kan ik beter vinden als ik me richt op de ervaring zelf, het kijken naar een dansfilmpje, in plaats van te verlangen naar meer ervaringen. Misschien worden wel heel veel mensen gelukkig van het verlangen naar steeds weer nieuwe reels en leiden al die Insta-filmpjes voor hen naar een maximalisering van geluk. Maar het zou ook kunnen zijn dat de balans doorslaat naar verslaving en mentale problemen, en dan is de uitkomst vanuit de gevolgenethiek niet positief. 3

of

- Volgens mij is het helemaal niet erg om naar nog meer ervaringen te verlangen, omdat ik me graag laat verrassen door allerlei filmpjes op Instagram als ik erdoorheen scrol, bijvoorbeeld door kattenfilmpjes. Mijn nieuwsgierigheid wordt constant beloond en ik vind het helemaal geen probleem als ik steeds weer andere filmpjes wil zien. Ik vind elke ervaring waardevol, of deze nu positief of negatief voelt, terwijl anderen lijken te streven naar zoveel mogelijk ervaringen die zij als positief waarderen. Dit laatste sluit aan bij het utilisme, dat uitgaat van het principe van zoveel mogelijk genot voor zoveel mogelijk mensen. Het gaat daarbij om kwantiteit. Volgens mij streven mensen vooral naar zoveel mogelijk genot voor zichzelf en is er sprake van een individualistische gevolgenethiek. Daarbij kun je ook nog afwegen welke nadelen er zijn, zoals de energie die de filmpjes kosten, waardoor ze het milieu aantasten. Bij mij overheerst het plezier van het kijken naar al die filmpjes. Misschien kan ik niet altijd het juiste midden vinden tussen uitersten en ben ik helemaal niet matig in het gebruik van Instagram. Ik ben dus niet erg deugdethisch bezig, maar geniet er wel heel erg van dat het ene filmpje het andere opvolgt, waaraan ik plezier beleef en waarvan ik soms ook nog van alles leer. 3

5 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van wat Morton bedoelt met de ‘mesh’: onderlinge verbondenheid/afhankelijkheid van alle levende en niet-levende dingen 1
- een uitleg van een overeenkomst tussen tekst 1 en ecologisch denken: geen referentiepunt / desoriënterende openheid 1
- een argument met deze overeenkomst of het een probleem is dat we door digitalisering nooit een volledig beeld zullen hebben van onze identiteit 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Morton bedoelt met de mesh de onderlinge afhankelijkheid en verbondenheid van alle levende en niet-levende dingen. 1
- Zowel bij digitalisering van het zelf als bij de ‘mesh’ ontbreekt een centrale instantie die alles omvat. De moderne mens heeft allerlei profielen op het web, zonder een samenvatting, zonder een overkoepelende structuur, waardoor we er geen volledig beeld van hebben. Dat is ook het geval bij de ‘mesh’, een web zonder duidelijk afgebakende achtergrond en voorgrond, zonder een punt van waaruit je onpartijdig kunt kijken. Door digitalisering gaan we eraan wennen dat we daardoor nooit ergens een volledig beeld van zullen hebben, ‘de eindeloze digitale identiteit is open en inconsistent’. Dit doet denken aan Morton: de betekenisloosheid en de desoriënterende openheid van ecologisch denken onder ogen zien. 1

- Volgens mij is het wel een probleem dat door digitalisering we nooit een volledig beeld zullen hebben van onze identiteit, omdat we dan nooit zullen weten wie we zijn, net als in de ‘mesh’. Daar zijn we afhankelijk en verbonden met alle levensvormen, waardoor we geen referentiepunt hebben en onszelf niet tegenover andere levensvormen kunnen plaatsen. Dat leidt tot desoriëntatie. Zo leidt het ook tot desoriëntatie in het digitale web, waar we een open en inconsistente identiteit hebben, zonder duidelijke afbakening. Volgens mij leidt dat tot een identiteitscrisis, omdat we niet weten wie we zijn. 1

of

- Volgens mij is het geen probleem dat we door digitalisering nooit een volledig beeld zullen hebben van onze identiteit, omdat digitalisering bevestigt dat het onmogelijk is ons als individu af te bakenen. Wij zijn open en inconsistente wezens en hebben geen referentiepunt van waaruit we weten wie we zijn. In de ‘mesh’ zijn we verbonden met alle levensvormen, in de digitalisering met alle mogelijke profielen die we hebben en misschien nog zullen krijgen. We moeten de desoriëntatie die daardoor ontstaat, in de ogen kijken. Dat is groots denken, niet alleen in het ecologische denken, maar ook in het denken over onze identiteit. 1

6 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave met het beeld van de cyborg van Haraways kritiek op het dualistische denken: omdat de mens een lichaam-technologiehybride is, vervagen de grenzen waardoor niet een van beide kanten van de dualistische oppositie boven de andere wordt gesteld 1
- een uitleg met tekst 2 dat de digitale identiteit aansluit bij Haraways beeld van de cyborg: de mens heeft door de grensvervaging geen vastomlijnde identiteit, zoals de digitaal versnipperde identiteit 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Haraway bekritiseert de dualistische manier van denken, omdat deze uitgaat van tegenstellingen, bijvoorbeeld de geest tegenover het lichaam, de mens tegenover het dier, de man tegenover de vrouw. Daarbij wordt vaak het eerste boven het tweede geplaatst en dat is onterecht. Tegenover deze oppositie stelt zij het beeld van de mens als cyborg, een lichaam-technologiehybride: wij moeten de grenzen in ons denken vervagen, de grenzen tussen mens en dier, levend wezen en machine, fysiek en niet-fysiek. 1
- In de wereld van profielen kun je steeds een ander worden en ga je niet vastzitten in patronen. Er is dus geen stabiel zelf dat je onderscheidt van allerlei rollen die je aanneemt en waarvan je weer afstand neemt. Deze digitaal versnipperde identiteit sluit aan bij Haraways benadering van de mens, omdat haar beeld van de cyborg als wezen zonder duidelijke grenzen met andere wezens en dingen helpt erkennen dat we geen eenheid hebben, geen vastomlijnde identiteit. Er zijn geen essentiële kenmerken die ons mens maken. 1

7 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van de kritiek van Rasch op het dataïsme met haar begrip ‘else’: de mens / menselijke bestaanservaring is vanwege onherleidbare openheid niet te beschrijven in een eindige dataset 1
- een argument met tekst 2 dat de kritiek van Rasch niet geldt voor ‘de digitaal versnipperde identiteit’ voor zover de digitaal versnipperde identiteit onherleidbare openheid niet uitsluit / alleen online en niet offline bestaat 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Rasch heeft kritiek op het dataïsme, omdat volgens haar de mens niet volledig te voorspellen en te beheersen is, terwijl het dataïsme gelooft dat alles, inclusief de mens, uit te drukken is in data en te begrijpen is als een algoritme. Volgens Rasch kenmerkt de mens zich echter door het ‘else’, een onherleidbare openheid, dat wat niet in data te vangen is. 1
- De kritiek van Rasch geldt niet voor ‘de digitaal versnipperde identiteit’, omdat deze identiteit niet de onherleidbare openheid uitsluit waar Rasch het over heeft. Je kunt door de verschillende online-profielen leren omgaan met allerlei rollen en identiteiten die je aanneemt. Van der Vorst beschrijft dat het een kunst is om met die verschillende profielen om te gaan, zodat je niet gaat vastzitten in patronen. Je kunt zo eindeloze digitale identiteiten op het web hebben, die alle gevangen zijn in data, maar die mogelijk losstaan van je offline identiteit. Er kan dus wel sprake zijn van een onherleidbare openheid, waar Rasch het over heeft. 1